

**ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦИФІКИ УХИЛЕННЯ ЧОЛОВІКІВ
ВІД МОБІЛІЗАЦІЇ ТА ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ**

**LEGAL PECULIARITIES OF MEN'S EVASION OF MOBILIZATION
AND MILITARY SERVICE**

У статті звертається увага, що повномасштабне вторгнення держави-агресора в Україну принесло не тільки смерть, руйнування та інші проблеми, серед яких – сімейні. Внаслідок військових дій велика кількість сімей були вимушено розділені, багато матерів після початку повномасштабної війни виїхали за кордон, рятуючи своїх дітей. У значній кількості сімей чоловіки залишилися в Україні, одні із яких перебувають у лавах Збройних Сил України чи інших силових структурах, в зоні ведення активних бойових дій, інші чоловіки працюють, проте у більшості випадків дитина проживає з одним із батьків в Україні або за кордоном. Негативні наслідки військових дій, режим воєнного стану та інші проблемні питання з якими зіткнулися більшість українських сімей змусило недобросовісних батьків зловживати своїми правами, шляхом подання штучного позову про визначення місця проживання дитини з батьком, з метою ухилення чоловіками від мобілізації або звільнення з лав Збройних Сил України. Акцентовано увагу на особливостях законодавчого регулювання сімейних відносин, які надають можливість отримати відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації не тільки призовнику, але й військовослужбовцю, який шляхом створення штучних умов та обставин звертається з позовом до суду щодо звільнення з військової служби. У разі позитивного судового рішення недобросовісні чоловіки використовують рішення суду для подальшого отримання відстрочки від мобілізації, звільнення з лав Збройних Сил України чи інших силових структур та виїзду за кордон. З метою з'ясування особливостей та специфіки ухилення чоловіків від мобілізації та проходження військової служби проаналізовано, серед яких, Сімейний кодекс України, Закони України «Про охорону дитинства»; «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»; «Про військовий обов'язок і військову службу»; міжнародні нормативно-правові акти щодо захисту прав дитини; рішення Європейського суду з прав людини; судову практику вітчизняних судів; аналітичні публікації. Звертається увага на існування правових колізій судової практики щодо проживання дитини з матір'ю. Всі обставини пов'язані із вирішенням спору між розлученими батьками про визначення місця проживання малолітньої дитини у період воєнного стану потребує від судових інстанцій з'ясування всіх інших істотних обставин з метою прийняття справедливого судового рішення, яке повинно захистити права та законні інтереси дитини.

Ключові слова: мобілізація, воєнний стан, батьки, дитина, проживання, судовий розгляд, захист прав.

The article draws attention to the fact that the full-scale invasion of the aggressor state into Ukraine brought not only death, destruction and other problems, including family problems. As a result of military operations, a large number of families were forcibly separated, many mothers after the start of a full-scale war went abroad to save their children. In a significant number of families, the men remained in Ukraine, some of whom are in the ranks of the Armed Forces of Ukraine or other security forces, in the zone of active hostilities, other men work, but in most cases the child lives with one of the parents in Ukraine or abroad. The negative consequences of military operations, martial law and other problematic issues faced by most Ukrainian families forced unscrupulous

parents to take negative actions by filing an artificial lawsuit to determine the place of residence of the child with the father, in order for the men to evade mobilization or dismissal from the ranks of the Armed Forces of Ukraine. The article focuses on the features of the legislative regulation of family relations, which provide an opportunity to obtain a deferral from military service during mobilization not only for the conscript, but also for the serviceman who, by creating artificial conditions and circumstances, files a lawsuit with the court for dismissal from military service. In the event of a positive court decision, unscrupulous men use the court decision to further obtain a deferral from mobilization, dismissal from the ranks of the Armed Forces of Ukraine or other law enforcement agencies, and travel abroad. In order to clarify the features and specifics of men's evasion of mobilization and military service, the following were analyzed: the Family Code of Ukraine, the Laws of Ukraine «On the Protection of Childhood»; «On Mobilization Training and Mobilization»; «On Military Duty and Military Service»; international regulatory legal acts on the protection of children's rights; decisions of the European Court of Human Rights; case law of domestic courts; analytical publications. Attention is drawn to the existence of legal conflicts of judicial practice regarding the residence of a child with his mother. All circumstances related to the resolution of a dispute between divorced parents about determining the place of residence of a minor child during martial law require the courts to clarify all other significant circumstances in order to make a fair judicial decision, which should protect the rights and legitimate interests of the child.

Key words: *mobilization, martial law, parents, child, residence, trial, protection of rights.*

Вступ. Внаслідок повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України, війна спричинила не лише тисячі людських жертв та руйнування, але й зіткнулася з низкою інших негативних чинників, серед яких існують схеми ухилення чоловіками від мобілізації шляхом подання штучного позову про визначення місця проживання дитини з батьком, проте відповідач не заперечує проти проживання дитини з батьком, а отже предмет спору – відсутній. Існують випадки, коли подружжя діє у змові, коли батьки намагаються відсудити дітей у колишніх дружин, якщо ті перебувають за кордоном у наслідок війни в Україні. Крім того, правники говорять, що зросла кількість фейкових розлучень, після яких чоловіки стають, єдиним опікуном спільної неповнолітньої дитини або батьками-одинаками. Позитивне судове рішення чоловіки не рідко використовують для подальшого отримання відстрочки від мобілізації, звільнення від військової служби та виїзду за кордон.

Стан опрацювання проблематики. Незважаючи на існуючі проблемні питання правових особливостей ухилення чоловіків від мобілізації та проходження військової служби, це питання практично не досліджувалося науковцями, здебільшого їх торкалися у своїх публікаціях адвокати та інші категорії спеціалістів яких турбує проблема визначення місця проживання дитини з батьком під час запровадження на території України режиму воєнного стану шляхом, що актуалізує актуальність цього дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей ухилення чоловіків від мобілізації та проходження військової служби під час запровадження на території України режиму воєнного стану.

Результати дослідження. Правове регулювання як соціально-юридичний вплив у будь-якому випадку пов'язане зі встановленням конкретних прав та обов'язків учасників сімейних відносин. Недобросовісні батьки нехтуючи нормами права порушують охоронювані права і законні інтереси дитини. Відповідно до положень Сімейного кодексу України від 10.01.2002 р. № 2947-III [1], держава забезпечує пріоритет сімейного виховання дитини, сімейні відносини можуть бути врегульовані за домовленістю (договором) між їх учасниками. Регулювання сімейних відносин має здійснюватися з максимально можливим урахуванням інтересів дитини, членів сім'ї. Сімейні відносини регулюються на засадах справедливості, добросовісності та розумності, відповідно до моральних засад суспільства. Згідно ст. 8 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. № 2402-III, кожна дитина має право на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за створення умов, необхідних для всебічного розвитку дитини, відповідно до законів України [2].

Нормативно-правовий вплив на вказані відносини реалізуються, зокрема, шляхом виконання пункту 4 частини першої ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» 21.10.1993 р. № 3543-ХІІ, жінки та чоловіки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо другий з батьків такої дитини (дітей) помер, позбавлений батьківських прав, визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі, а також коли особа самостійно виховує та утримує дитину за рішенням суду або запис про батька такої дитини в Книзі реєстрації народжень здійснений на підставі частини першої статті 135 Сімейного кодексу України [3].

Тож гіпотетично, скористатися можливістю отримати відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації, також має батько, якщо при народженні дитини, матір не перебувала у шлюбі, водночас існує спільна заява батьків, коли запис про батька дитини у Книзі реєстрації народжень може провадитися за його прізвищем. Тобто, у разі, якщо другий з батьків (матір) такої дитини помер, позбавлений батьківських прав, визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі, такий батько може скористатися статтями 126, 128, 129 та 130 Сімейного кодексу України щодо: визначення походження дитини від батька за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою; визначення походження дитини від батька за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою; визнання батьківства за рішенням суду.

Особливість законодавчого регулювання сімейних відносин надає підстави скористатися можливістю отримати відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації не тільки призовнику, але й військовослужбовцю, який шляхом створення штучних умов та обставин звертається з позовом до суду щодо звільнення з військової служби. На це вказує постановою Верховного Суду від 13.03.2024 р., який у справі №495/2284/23 [4], висловив свою позицію. Позивач на момент подачі позову є військовослужбовцем ЗСУ, призваним на військову службу під час мобілізації. Суд першої інстанції при розгляді справи не надав оцінки спроможності/неспроможності кожного з батьків піклуватися про дитину особисто; не встановив рівень емоційних стосунків між дитиною і кожним з батьків; не з'ясував бажання дитини, місце її проживання, навчання тощо. Не врахував, що позивач на підставі наказу командира військової частини прийнятий на всі види забезпечення, у зв'язку із чим проживає за місцем безпосереднього несення військової служби. Орган опіки та піклування фактично у розгляді справи у суді першої інстанції участі не приймав, висновок щодо сімейної ситуації не надав, позивач не звертався до органу опіки та піклування з питанням визначення місця проживання малолітньої дитини разом. Суд апеляційної інстанції слушно звернув увагу на те, що позивач у цій справі намагається застосувати способи захисту сімейних прав, інтересів дитини, з метою звільнення від виконання військового обов'язку (проходження військової служби) та дійшов правильного висновку про відсутність правових підстав для задоволення позовних вимог про визначення місця проживання малолітньої дитини, відібрання її від матері із встановленням факту самостійного виховання дитини батьком та похідної вимоги про стягнення аліментів. Відповідно ВС касаційну скаргу особи залишив без задоволення, а постанову Одеського апеляційного суду без змін.

Можливість звільнення військовослужбовців з військової служби, під час дії воєнного стану, передбачено нормами Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 р. №2232-ХІІ [5]. В пункті 3 частини дванадцятої ст. 26 цього закону ми знаходимо значний перелік визначених законом підстав, коли військовослужбовці мають можливість бути звільненими з військової служби, під час дії воєнного стану.

Специфічність та юридична природа вищезазначених позовів вказують, що вони направлені не на захист прав та законних інтересів дитини, гіпотетично вони направлені на захист прав позивача (батька), який використовує перш за все норми Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», воліє скористатися можливістю отримати відстрочку від призову на військову службу під час дії воєнного стану з можливістю виїхати за кордон. Якщо до повномасштабного вторгнення судових рішень про місце проживання дитини у випадку розлучення батьків було не так багато. Наприклад, у 2019 році було загалом 589 таких рішень і лише у 133 випадках – на користь батька. То у 2022 році ситуація різко змінилася – судові рішення про спільне проживання й утримання дітей на свою користь отримали 859 чоловіків. А за 2023 рік в українських судах зафіксовано 2 708 таких рішень. За даними голови Комітету Верховної Ради Д. Маслова, у 2023 році у 6,5 разів зросла кількість справ у судах стосовно встановлення місця проживання неповнолітньої дитини із батьком [6].

Також шляхом злагоджених дій подружжя існує декілька варіантів ухилення від мобілізації: 1) батьком подається штучний спір про позбавлення матері батьківських прав, і жінка погоджується із позовом, тоді з'являється рішення суду, яке начебто має звільнити батька від мобілізації; 2) батько подає позов до суду про визначення місця проживання дитини з ним, і тут батьки можуть укласти мирову угоду, або ж мати визнає цей позов, у мировій угоді додатково прописується, що сторони домовилися про проживання дитини з батьком. В усіх цих рішеннях потім фігурує формулювання, що батько самостійно виховує дитину до 18 років; 3) укладається нотаріальний договір про місце проживання дитини з одним із батьків, де прописують, що дитина проживає, наприклад, лише з батьком, він її утримує, виховує і тому подібне. Скільки таких договорів є, важко сказати, адже такої інформації немає в публічному просторі [7].

Отже, в нормах Законів України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» та «Про військовий обов'язок і військову службу» поширені різні правові підстави, які надають можливість призовникам, військовослужбовцям, іншим категоріям осіб на законних підставах бути звільненими від проходження військової служби під час дії воєнного стану. Водночас ми не повинні забувати про добросовісних батьків (чоловіків), які в силу різних обставин вимушені звертатися до суду не для того щоб уникнути мобілізації, а дійсно вирішити проблемні питання сімейних відносин, коли батько самостійно виховує дитину і вимушений звернутися до суду із позовом про позбавлення батьківських прав, оскільки матір дитини не тільки ухиляється від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини, але й не проявляє свою турботу про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток.

У разі пред'явлення позову про позбавлення батьківських прав суд (суддя) зобов'язаний з'ясувати всі обставини справи, звернути увагу на докази, в тому числі на докази органів опіки і піклування, а саме письмовий висновок щодо розв'язання спору на виконання частини 5 ст. 19 Сімейного кодексу України.

Іншим прикладом спір щодо визначення місця проживання неповнолітньої дитини, який неодноразово переглядалася судами протягом тривалого часу, Верховний Суд, у Постанові від 09.02.2023 р. (справа №753/572/20) [8], відмовив батьку в задоволенні позовних вимог щодо визначення місця проживання дитини разом із ним. ВС погодився із постановою суду апеляційної інстанції про те, що з огляду на введення воєнного стану в Україні при вирішенні спорів, що стосуються прав та інтересів дитини, першочерговим завданням держави є забезпечення її безпеки і права на життя. Незважаючи на те, що син проживав разом із батьком із червня 2019 року, суди врахували інтереси дитини, заслухавши її думку (небажання повертатися в Київ), а також безпеку проживання дитини з матір'ю на території Румунії.

Також є випадки, коли у спорі про визначення місця проживання дитини, жодним чином не порушуються права позивача, а саме Верховний Суд у постанові від 15.01.2025 року у справі № 755/15383/23, встановив, що малолітня дитина, проживає разом із батьком, а мати дитини як на час подання позову, так і під час розгляду справи в суді не заперечувала проти цього, підтвердивши тим самим, що сторони дійшли домовленості щодо проживання доньки саме з позивачем. З урахуванням наведеного, приймаючи до уваги, що мати та батько (сторони у справі), які проживають окремо, дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й апеляційний суд, дійшов правильного висновку про відмову у задоволенні позову, оскільки позивач не довів, що його права порушені, не визнані або оспоруються відповідачкою [9].

Однією із загальних засад регулювання сімейних відносин є рівність прав і обов'язків жінки та чоловіка (частина шоста ст. 7 СК). Це принципове положення конкретизоване у ст. 141 СК щодо жінки та батька, які мають рівні права та обов'язки щодо дитини. Тому важливим аспектом, з ким із батьків буде проживати дитина є думка та бажання дитини, вияв позитивного ставлення до батьків, яка досягла певного віку, повинна бути врахована судом при вирішенні питання з ким із батьків буде проживати дитина. В преамбулі до Конвенції ООН про права дитини від 20.11.1989 р., зазначено, що дитині для повного та гармонійного розвитку необхідно зростати в сімейному оточенні. Ст. 9 Конвенції вказує, що Держави-сторони дбають про те, щоб дитина не розлучалася з батьками всупереч їхньому бажанню, за винятком випадків, коли компетентні органи за судовим рішенням визначають відповідно до застосовного закону і процедур, що таке розлучення необхідне в інтересах дитини. Вирішення такого питання може необхідним у тому чи іншому випадку, коли, наприклад, батьки жорстоко поведуться з дитиною чи не піклуються про неї. При цьому всім заінтересованим сторонам надається можливість брати участь у вирішенні такого питання та викладати свою точку зору [10].

Зважаючи на це доречно звернути увагу на частину першу ст. 161 СК, згідно якого, якщо мати та батько, які проживають окремо, не дійшли згоди щодо того, з ким із них буде проживати малолітня дитина, спір між ними може вирішуватися органом опіки та піклування або судом. Під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини беруться до уваги ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я тощо, що мають істотне значення. Ст. 171 СК закріплює положення про те, що дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім'ї.

Про необхідність заслуховування думки дітей, які досягли певного віку, звертається увага у рішенні Європейського Суду з прав людини від 18.12.2008 р. у справі «Савіни проти України» (заява 39948/06), в якому суд також зауважує, що на жодному етапі провадження у справі судді не заслуховували дітей. Проте, при вирішенні питань, які стосуються її життя, дитині, здатній сформулювати власні погляди, має бути забезпечено право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що її стосуються, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю [11].

З'ясування думки дитини може бути висловлена: у письмових доказах (висновках органів опіки та піклування, спеціалістів тощо); електронних доказах (відео-, аудіоматеріалах); висновках психологічної експертизи; показаннях самої дитини, присутньої в залі судового засідання або з використанням режиму відеоконференції. Суд враховує висловлену дитиною думку системно, з'ясовуючи належно фактичні обставини справи. Тільки так будуть забезпечені найкращі інтереси дитини, а не інтереси та бажання батьків [12]. Водночас слід звернути увагу на постанову Верховного Суду від 27.01.2021 р., який у справі № 727/3856/18, дійшов висновку, що саме лише висловлене дитиною бажання проживати з батьком не може бути безумовною підставою для відповідного визначення місця проживання, оскільки при вирішенні спору, що стосується вкрай чутливої сфери правовідносин, а дитина потребує уваги, підтримки і любові обох батьків, суди повинні ґрунтовно дослідити та оцінити всі обставини справи, надати належну правову оцінку доказам: кожному конкретно взятому та у сукупності [13].

Проблемним питанням сімейних відносин є визначення місця проживання дитини, с ким із батьків буде проживати дитина. На неоднозначне вирішення цього питання звертається увага у судових рішеннях про те, що при окремому проживанні матері та батька місце проживання дитини у випадку наявності спору визначається судом із матір'ю. Так, Верховний Суд України штучно створив «презумпцію на користь матері», який у постанові від 14.12.2016 р. (справа № 6-2445цс16) погодився із висновком апеляційної інстанції, який помилково вважав, що наявні підстави для розлучення дітей зі своєю матір'ю, не встановивши виняткових обставин для цього та неправильно застосовувавши положення статті 161 СК України і принцип 6 Декларації прав дитини, що призвело до неправильного вирішення справи [14].

Проте, Велика Палата Верховного Суду (постанова від 17.10.2018 р., справа № 402/428/16-ц) вважає за необхідне відступити від висновків Верховного Суду України, висловлених у постанові від 14.12.2016 р. у справі № 6-2445цс16 та від 12.07.2017 р. у справі № 6-564цс17, щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, а саме статті 161 СК України та принципу 6 Декларації прав дитини, про обов'язковість брати до уваги принцип стосовно того, що малолітня дитина не повинна, крім тих випадків, коли є виняткові обставини бути розлучена зі своєю матір'ю. Велика Палата Верховного Суду вважає, що при визначенні місця проживання дитини першочергова увага приділяється як найкращому забезпеченню інтересів дитини в силу вимог ст. 3 Конвенції про права дитини від 20.11.1989 р. [15]. Серед інших обставин, що мають істотне значення щодо визначення місця проживання дитини, суду слід врахувати, що при розгляді спорів щодо місця проживання дитини, виселення дитини, зняття дитини з реєстрації місця проживання, визнання дитини такою, що втратила право користування житловим приміщенням, обов'язковою є участь органу опіки та піклування, представленого належною юридичною особою, який подає суду письмовий висновок щодо розв'язання спору на підставі відомостей, одержаних у результаті обстеження умов проживання дитини, батьків, інших осіб, які бажають проживати з дитиною, брати участь у її вихованні, а також на підставі інших документів, які стосуються справи. Якщо з тих чи інших причин такий висновок отримати не можна, суд має вирішити спір за наявними у справі доказами. На це та інші обставини звертається увага в постанові Верховного Суду від 11.12.2023 р. у справі № 523/19706/19 [16].

Висновки. Таким чином, здійснене дослідження правових особливостей специфіки ухилення чоловіків від мобілізації та проходження військової служби, дало встановити, що у цій

сфері суспільних відносин існують проблемні питання пов'язані із ухилення чоловіками від мобілізації або подальшим проходженням військової служби в період запровадження на території України режиму воєнного стану шляхом подачі штучних позовів про визначення місця проживання дитини з батьком, що у більшості випадків є безпідставними, і такими, що не порушують прав позивачів.

При розгляді такого виду судового спору судам необхідно в з'ясувати всі істотні обставини з метою прийняття справедливих судових рішень, яке в першу чергу повинно захистити права та законні інтереси дитини.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01 2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 135.
2. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
3. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 44. Ст. 416.
4. Справа № 495/2284/23 : постанова Верховного Суду від 13.03.2024 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117718210>
5. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.
6. Маслов Д. Кількість судових справ щодо встановлення місця проживання дитини із батьком зросла у 6,5 разів. *Судово-юридична газета*. 26 січня 2024. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/291527-chislo-sudebnykh-del-po-ustanovleniyu-mesta-zhitelstva-rebenka-s-ottsom-vyroslo-v-65-raz-denis-maslov>
7. Бондаренко М., Сібірцева О. Схема ухилення чоловіків від мобілізації через позбавлення жінок права на батьківство: що відомо. *Факти*. 18 Січня 2024. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine>
8. Справа №753/572/20 : постанова Верховного Суду від 09.02.2023 р. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/108893173>
9. Справа № 755/15383/23 : постанова Верховного Суду від 15.01.2025 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/124521181>.
10. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
11. Рішення ЄСПЛ від 18 грудня 2008 року у справі «Савіні проти України» (заява 39948/06). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_454#Text
12. Справа № 465/6496/19 : постанова Верховного Суду від 16.02.2024 р. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/117074192>
13. Справа № 727/3856/18 : постанова Верховного Суду від 27.01. 2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94623464>
14. Справа № 6-2445цс16 : постанова Верховного Суду України від 14.12.2016 р. URL: https://protocol.ua/ua/vsu_ditina_
15. Справа № 402/428/16-ц : постанова Великої Палати Верховного Суду від 17.10.2018 р. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/77361954>
16. Справа № 523/19706/19 : постанова Верховного Суду від 11.12.2023 р. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/115859340>